

Balears a l'exterior

Tradicionalment, els primers governs de les illes Balears tenien una preocupació molt minsa per l'exterior. Així i tot, l'existència de nombrosos descendents de balears a Amèrica i l'entrada a la Unió Europea el 1986 portaren el govern a emprendre línies d'actuació cap enfora que amb els anys s'han anat desenvolupant força i que avui s'adrecen en dues direccions bàsiques: Amèrica i la Unió Europea.

Amèrica. Als temps del president Gabriel Cañellas (1983-1995) es crearen les incipients xarxes de relació amb les comunitats balears a Amèrica. Aquests *altres* balears són els descendents dels emigrants que havien partit a l'altre cap de món d'ençà de final del segle XIX fins als anys 60 del XX. La major part tenien una relació amb les Illes purament de record sentimental. Alguns es mantenien en contacte entre si per mitjà de les anomenades *cases balears* a Amèrica, que foren creades pels emigrants a l'Argentina, Puerto Rico, Xile, Cuba, etc., però que els anys 80 i 90 del segle passat tenien pocs socis i poca activitat. Va ser amb els primers ajuts dels governs de Cañe-

Tot i no tenir un desplegament com el de la Generalitat de Catalunya, el govern balear també és present a l'exterior.

llas que pogueren engegar activitats per divulgar el sentit de pertinença a la comunitat d'origen.

Quan Jaume Matas accedí a la presidència de les Illes per primera vegada, el juny del 1996, aquesta política exterior va prendre molta volada. Però no totalment a fi de bé: és prou coneguda l'anomenada *operació Mapau* amb què el 1999 el PP intentà engruixir el cens electoral de Formentera amb alguns dels balears que vivien a l'exterior per obtenir més bons resultats a les eleccions autonòmiques d'aquell any. Judicialment, l'escàndol acabà en no res, però a Matas, però féu visible la nombrosa colònia d'*altres* balears que hi havia a Amèrica.

El 2000 fou un any essencial pel

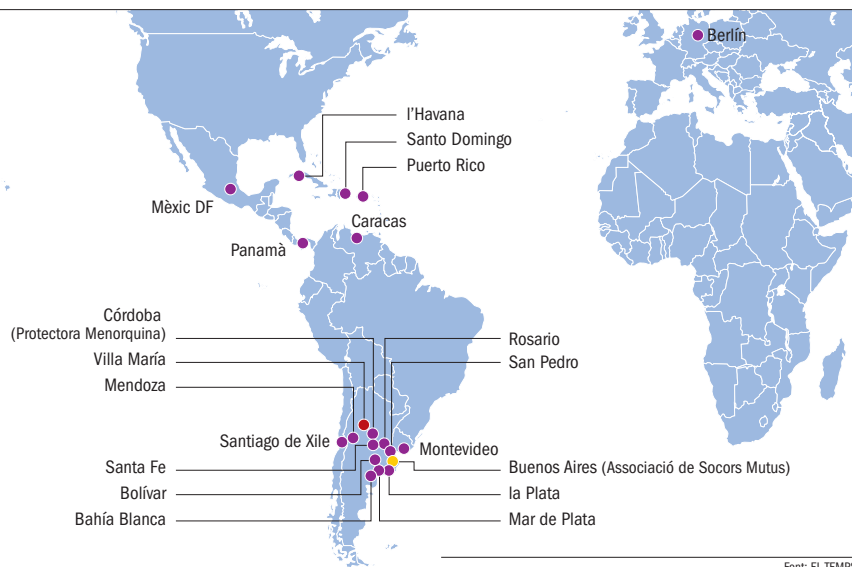
que fa a les relacions amb les cases balears a Amèrica, perquè començà el programa Operació Retorn, que enguany s'ha dut a terme per desè any consecutiu. Es tracta d'organitzar visites de descendents dels emigrants balears a les Illes perquè es puguin retrobar amb els seus orígens. A més, actualment una part d'aquesta operació va adreçada exclusivament a les generacions més joves. Aquesta programa, com totes les relacions amb les cases balears a Amèrica, depenen de la direcció general d'Acció Exterior i Relacions amb la Unió Europea, el titular de la qual és Jordi Bayona. Aquesta direcció general ha creat la Fundació Balear a l'Exterior que vehicula l'Operació Retorn i totes les ajudes que es donen a les cases americanes. Els objectius generals de la fundació són: d'una banda, promoure i fomentar la projecció exterior de les Balears i la defensa dels seus interessos arreu del món; i, d'una altra, consolidar les comunitats balears a l'exterior i prestar suport per fer valer el drets dels emigrants balears.

El 15 de juliol passat arribaren a Palma 15 joves descendents d'illencs emigrats –11 de l'Argentina, un de l'Uruguai, un de Cuba, un de Veneçuela i un de Xile. L'objectiu és fer un curs de formació per poder-se convertir en dirigents de les cases balears que hi ha als seus països. L'estratègia del govern és assegurar el relleu generacional, un problema seriós perquè la mitjana d'edat dels actuals dirigents de les cases és superior a 70 anys. Els al·lots s'immergiren en la realitat cultural, lingüística, geogràfica, social, econòmica i històrica de les Illes, i adquiriren coneixements de gestió de projectes de cooperació i de creació i gestió d'una associació o una ONG.

L'acció exterior del govern actual ha canviat força envers les cases balears i amb relació a allò que feien els executius anteriors. Ara l'Operació Retorn s'aplica d'una manera diferent segons l'edat. Els més grans –cent places anuals– visiten les Illes durant la tardor i els joves –com els que arribaren al juliol– són instruïts per poder-se ocupar de la direcció i la gestió de les cases balears.

A banda d'aquesta operació, el govern també té línies d'ajuda econòmica

Les cases balears





A l'esquerra, tres membres de la representació exterior de les illes Balears: Pepi González (fundació Balears a l'Exterior), Fernando Bosch (la Protectora Menorquina, de la ciutat argentina de Córdoba) i Jordi Bayona (direcció general d'Acció Exterior del govern balear). A la dreta, la Casa Balear de Cuba, a l'Havana, fundada l'any 1885; és la més antiga que existeix.



perquè cada casa a Amèrica pugui desenvolupar les seves activitats, entre les quals hi ha la d'assistència social als descendents d'emigrants que ho necessitin. Al contrari que en èpoques passades, el control que exerceix dels diners que s'hi envien és molt alt. No fa gaire, dues cases –les de Rosario i Río de la Plata– han hagut de tornar més de 17.000 euros per manca de justificacions de les despeses.

Europa. L'altre eix de la política exterior balear és la Unió Europea. Tot just entrar-hi l'estat espanyol, el 1986 –en realitat, va ser l'entrada a les comunitats europees, d'acord amb el títol del tractat d'adhesió–, el govern balear –presidit per Cañellas– creà el consorci públic Centre Balears Europa (CBE). L'objectiu és documentar, assessorar i informar tota la societat balear sobre qualsevol qüestió relacionada amb la Unió. El CBE també

difon a les Balears la realitat europea, per a què serveix cada institució, i promociona, en fi, el sentit de pertinença europea entre els balears. A més, ajuda les institucions i grups de les Illes que necessiten relacionar-se amb qualsevol àmbit de la Unió. Amb aquest objectiu, compta amb una oficina permanent a Brussel·les. Una de les tasques concretes importants és la informació i l'assessorament de municipis per tal que puguin gaudir dels ajuts de la Unió. També dona informació pública de totes les subvencions i ajudes que les institucions europees atorguen per a l'agricultura, la indústria i més sectors, i ajuda i vehicula les peticions dels interessats de les Illes. Quant a la tasca de difondre la Unió a les Balears, organitza sessions informatives adreçades als estudiants de 5è i 6è de primària i als d'ESO, batxillerat i cicles formatius, en què els especialistes del CBE expliquen –a grups de 30 estudiants a tot estirar– què són, com funcionen i de què serveixen les institucions europees.

D'una altra banda, la tasca de la direcció general d'Acció Exterior i Relacions amb la Unió Europea té l'objectiu de fer presents les Illes en totes les iniciatives d'àmbit europeu que siguin d'interès estratègic balear. En aquest sentit, el govern dona

una gran importància a l'Euroregió Pirineu Mediterrània, la presidència de la qual ha recaigut justament en el president Francesc Antich durant els darrers divuit mesos, fins el mes passat. El govern valora molt positivament aquest període de presidència. Segons el conseller de Presidència, Albert Moragues –de qui depèn la direcció general d'Acció Exterior–, “vàrem heretar l'Euroregió amb un nivell d'activitat baix i en aquest any i mig hem aconseguit que passàs de ser una voluntat política a un instrument polític important en la construcció de l'Europa de les regions”.

A més, el govern també fa part de la Unió per la Mediterrània, que té per objectiu coordinar esforços i col·laborar en matèria marítima entre les regions europees mediterrànies. En aquesta estratègia de prendre com més va més pes en la política regional europea, el govern també ha signat fa poc –el dia 29 de juliol– la incorporació al nou Grup de Cooperació Territorial de l'Arxipèlag Mediterrani –o Arximed– que pretén establir un espai estable de cooperació entre totes les illes de la Mediterrània que pertanyen als estats de Xipre, França, Grècia, Itàlia, Malta i Espanya.

Miquel Payeras

Gràcies a l'Operació Retorn, els descendents dels emigrants poden retrobar els orígens